

ANALÝZA

4. 12. 2023

Vývoj českého trhu práce – 3. čtvrtletí 2023

Český trh práce přetrvává ve stavu vysoké nejistoty. Do statistických ukazatelů se propisují demografické změny. Přetrvává nízká nezaměstnanost, jakkoli její míra meziročně vzrostla o 0,5 p. b. Průměrná mzda se meziročně nominálně zvýšila o 7,1 %, reálně se snížila o 0,8 %. Lze hovořit o postupném mzdovém dotahování zvýšené cenové hladiny, které je však velmi diferencované z hlediska odvětví.

Zaměstnanost, nezaměstnanost a ekonomická neaktivita

Výsledky Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) přinesly pro 3. čtvrtletí 2023 zanedbatelný meziroční pokles míry zaměstnanosti (ve věkové skupině 15–64 let) o 0,1 p.b. na 75,3 %. Přetrval odlišný vývoj mezi pohlavími, kdy u mužů se míra snížila o 0,7 p. b. na 81,8 %, zatímco u žen vzrostla o 0,4 p. b. na 68,4 %.

Absolutní počet zaměstnaných se meziročně zvýšil o 76,4 tis., tedy o 1,5 %, na 5 079,9 tis., přičemž za tímto nárůstem stál především přírůstek pracujících mužů. Jejich počet byl meziročně vyšší o 45,5 tis.

Počet osob v postavení zaměstnanců vzrostl velmi mírně o 34,4 tis. osob, pozoruhodnější je vývoj u podnikatelů (sebezaměstnaných, mimo neplacených rodinných příslušníků), kde se počet zvýšil celkem o 54,0 tis., avšak pouze díky zvýšení počtu podnikatelů bez zaměstnanců (pracujících na vlastní účet), a to o 60,8 tis. Podnikatelů se zaměstnanci (zaměstnavatelů) o 6,8 tis. ubylo.

V odvětvovém třídění lze mluvit spíše o snižování zaměstnanosti v sekundárním sektoru, nastal tam pokles o 20,1 tis. na 1 801,6 tis. Zvýšení zaměstnanosti bylo taženo terciárním sektorem s meziročním zvýšením o 91,8 tis., šlo zejména o sekce profesní, vědecké a technické činnosti (35,2 tis.) a vzdělávání (27,4 tis.); k poklesu o 15,9 tis. došlo ve veřejné správě.

Z pohledu Klasifikace zaměstnání CZ-ISCO se nejvíce zvýšil počet specialistů (o 95,1 tis.) a v hlavní třídě řemeslníci a opraváři (o 24,4 tis.). Naopak k největšímu poklesu došlo u úřednických zaměstnání (o 51,1 tis.).

Celkový počet nezaměstnaných dle VŠPS (definice ILO – osoby aktivně hledající práci) dosáhl hodnoty 135,7 tis. osob, což je meziroční zvýšení o 26,0 tis. Míra nezaměstnanosti ve věkové skupině 15–64letých stoupla na hodnotu 2,7 %, což bylo meziročně o 0,5 p. b. více.

Z regionálního pohledu byla obecná míra nezaměstnanosti 15–64letých nejvyšší v Ústeckém (4,8 %), Moravskoslezském (4,0 %) a Karlovarském kraji (3,5 %). Nejvíce míra nezaměstnanosti meziročně klesla v kraji Olomouckém (o 0,9 p. b. na 2,8 %). Nejnižší míru nezaměstnanosti v rámci Česka měl Kraj Vysočina (1,3 %).

Déle než rok bylo bez práce 38,6 tis., tj. 28,4 % všech nezaměstnaných, počet dlouhodobě nezaměstnaných se tak meziročně zvýšil o 10,8 tis.

Počet osob, které nelze klasifikovat jako nezaměstnané a jsou pokládány za neaktivní, leč uvádějí, že chtějí pracovat, se ve 3. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšil o 25,5 tis. na 79,4 tis. Jde o třetí v řadě, avšak méně výrazné zvýšení tohoto ukazatele pracovních rezerv. Celkem bylo v Česku 3 449,6 tis. ekonomicky neaktivních osob ve věku 15 a více let, což bylo meziročně o 15,4 tis. méně.

ANALÝZA

VŠPS pokrývá jen osoby bydlící v bytech, nikoli na ubytovnách a podobných kolektivních domácnostech. To negativně ovlivňuje zachycení cizinců, kteří takové způsoby bydlení často využívají. Metodika vážení a dopočtů VŠPS byla letos přizpůsobena tomuto způsobu zjišťování, což drobně poznamenalo časové řady absolutních údajů o zaměstnanosti zejména v třídění na věkové skupiny; relativních ukazatelů (míry) se změna takřka nedotkla.

Evidenční počet zaměstnanců přepočtený na plně zaměstnané

Předběžné údaje podnikové statistiky ČSÚ potvrdily mírně pozitivní trend v meziročním nárůstu počtu zaměstnanců. Evidenční počet zaměstnanců přepočtených na plně zaměstnané (FTE) se ve 3. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšil o 16,3 tis. na 4 033,6 tis., což byl relativní nárůst o 0,4 %.

V odvětvovém pohledu se růst počtu zaměstnanců soustředil do sektoru služeb, včetně veřejných, zatímco počty klesaly obecně v priméru a sekundéru, ale také v obchodu a dopravě. V šesti sekcích CZ-NACE se počet zaměstnanců meziročně snížil o 23,6 tis., naopak ve zbylých třinácti se zvýšil o více než čtyřicet tisíc. Jednotlivě šlo o relativní přírůstky či úbytky v rozsahu od -1,9 % do 9,3 %.

Největší pokles jak v relativním (o 1,9 %), tak v absolutním vyjádření (o 20,3 tis.) najdeme ve zpracovatelském průmyslu. Ten však stále zaměstnával více jak milion zaměstnanců (1 071,7 tis.), což představuje zdaleka nejpočetnější odvětvovou sekci. Tabulka 1 Rychlých informací o průměrných mzdách proto poskytuje oddíl CZ-NACE z této sekce, které byly největší z hlediska počtu zaměstnanců. Ve všech těchto oddílech aktuálně najdeme pokles počtu zaměstnanců, nejhlubší relativní byl ve výrobě ostatních nekovových minerálních výrobků (o 4,4 %), v absolutních číslech byl však výraznější ve výrobě kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení (o 4,4 tis.), která představuje druhý nejpočetnější oddíl po výrobě motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů. V té se počet zaměstnanců snížil o 0,3 tis., resp. o 0,2 %, což byl naopak druhý nejmenší relativní pokles. K minimální snížení došlo ve výrobě potravinářských výrobků (o 0,1 %).

Propad počtu zaměstnanců zažila doprava a skladování, kde se stavy snížily o 0,6 %, resp. o 1,5 tis. A dále též zemědělství, lesnictví a rybářství, o 1,1 %, v absolutních číslech šlo o 1,0 tis. Evidenční počet zaměstnanců v této sekci byl aktuálně 91,6 tis. K dalšímu malému snížení počtu zaměstnanců došlo v těžbě a dobývání, tam se stavy aktuálně snížily o 0,5 %, což absolutně představovalo 0,1 tis. Toto odvětví klesá od začátku století setrvale a dlouhodobě, aktuálně zaměstnává pouze 18,3 tis. zaměstnanců, což představuje početně nejmenší sekci CZ-NACE, a to s velkým odstupem. Česko má obecně v primárním sektoru alokovan malý díl zaměstnanosti. V obchodě (velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel) meziročně ubylo 0,4 tis. zaměstnanců, což byl ovšem relativní úbytek jen o 0,1 %, neboť obchod je druhá nejpočetnější sekce s více než půl milionem zaměstnanců (504,3 tis.). A nakonec najdeme drobné snížení stavů i v peněžnictví a pojišťovnictví (o 0,3 tis., resp. o 0,4 %), které zaměstnává aktuálně 70,8 tis. zaměstnanců.

Ve dvou menších průmyslových sekcích – zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi a v energetice (výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu) – se počty zaměstnanců zvýšily o 1,7 %, resp. o 1,5 %. V souhrnu to byl nárůst o 1,4 tis.

Mnohem více se o nárůst počtu zaměstnanců postarala tři odvětví ze sektoru služeb, kde se v součtu zvýšil počet zaměstnanců o 24,1 tis. Šlo o vzdělávání (o 8,2 tis.), o zdravotní a sociální péči (o 7,6 tis.) a o administrativní a podpůrné činnosti (8,3 tis.). V poslední jmenované sekci jde

ANALÝZA

o relativní zvýšení o 4,8 % na 181,6 tis. Do této sekce spadají také agenturní zaměstnanci, přičemž tato skupina nejcitlivěji reaguje na ekonomické výkyvy, a je tedy dobrým barometrem změn na trhu práce. V 1. – 3. čtvrtletí 2022 zde v meziročním srovnání zaměstnanců ubývalo. Vůbec nejvýznamnější relativní nárůst (o 9,3 %) najdeme v odvětví ostatní činnosti, kde přibýlo 3,2 tis. zaměstnanců, přesto s celkovým počtem 37,6 tis. zůstává tato sekce třetím nejmenším odvětvím.

V činnostech v oblasti nemovitostí přibýlo 2,7 tis. pracovních míst (nárůst o 5,8 %) na celkový počet 48,4 tis. Toto odvětví nicméně zůstává v počtech čtvrté nejmenší.

Kulturní, zábavní a rekreační činnosti posílily o 1,5 tis., resp. o 2,9 %. V profesních, vědeckých a technických činnostech byl nárůst o 2,7 tis., resp. o 1,6 %. Zaznamenaníhodný byl ještě nárůst ve stavebnictví o 1,1 %, neboť to bylo absolutně o 2,3 tis. V jinak dlouhodobě posilujícím odvětví informačních a komunikačních činností přibýlo aktuálně pouze 0,2 %, resp. 0,3 tis. zaměstnanců.

Průměrné měsíční hrubé mzdy

Průměrná mzda (42 658 Kč) za 3. čtvrtletí 2023 vzrostla nominálně ke stejnému období předchozího roku o 2 810 Kč, tedy o 7,1 %. Jde přitom o zprůměrování velmi různorodého vývoje na úrovni jednotlivých oborů, podniků či organizací.

V reálném vyjádření šlo o mzdový pokles o 0,8 %, zaměstnanci si tedy mohli koupit za průměrnou mzdu méně zboží či služeb než před rokem. Meziroční poklesy se však zmírňují. Reálný mzdový růst se totiž odvíjí především od inflace neboli růstu spotřebitelských cen. Ten v letošním 3. čtvrtletí dosáhl meziročně 8,0 %, což byla vysoká hodnota, ovšem nejnižší od 1. čtvrtletí 2022. Pro úplnost sumarizujeme, že v předchozím roce 2022 byla inflace 15,1 %, reálná mzda poklesla o 8,5 %; v roce 2021 byla inflace 3,8 % a průměrná mzda se reálně zvýšila o 1,9 %, v roce 2020 byla inflace 3,2 % a mzdy reálně stouply o 1,4 %. V předchozích letech konjunktury 2015–2019 byly nárůsty reálné mzdy mnohem vyšší (od 2,9 % až do 5,9 %) a inflace se držela pod třemi procenty.

Mzdová dynamika byla ve 3. čtvrtletí 2023 velmi různorodá podle odvětví. Sice byl všude nominálně kladný nárůst průměrných mezd, avšak jen u pěti sekcí CZ-NACE překonal výše uvedenou hodnotu nárůstu spotřebitelských cen (8,0 %), takže tam došlo k růstu mezd zaměstnanců i v reálném vyjádření.

Nejvíce si polepšili zaměstnanci v energetice (stejně jako v 1. pololetí 2023), kde nominální nárůst o 13,7 % znamenal reálný přírůstek o 5,3 %. Kupní síla mezd vzrostla – i když o poznání méně – také zaměstnancům v informačních a komunikačních činnostech (o 0,9 %), v ubytování, stravování a pohostinství (o 0,7 %), v činnostech v oblasti nemovitostí (o 0,6 %) a ve zpracovatelském průmyslu (o 0,2 %). V ostatních sekcích byl nominální růst pod osmiprocentní hranicí inflace.

Nejslabší nominální nárůst najdeme v ostatních činnostech (0,9 %), kde mzdy stouply v průměru jen o 299 Kč, reálně tak šlo o propad o 6,6 %. Na druhém nejhorším místě bylo vzdělávání, kde se průměrná mzda nominálně zvýšila jen o 3,3 %, a tedy reálně propadla o 4,4 %.

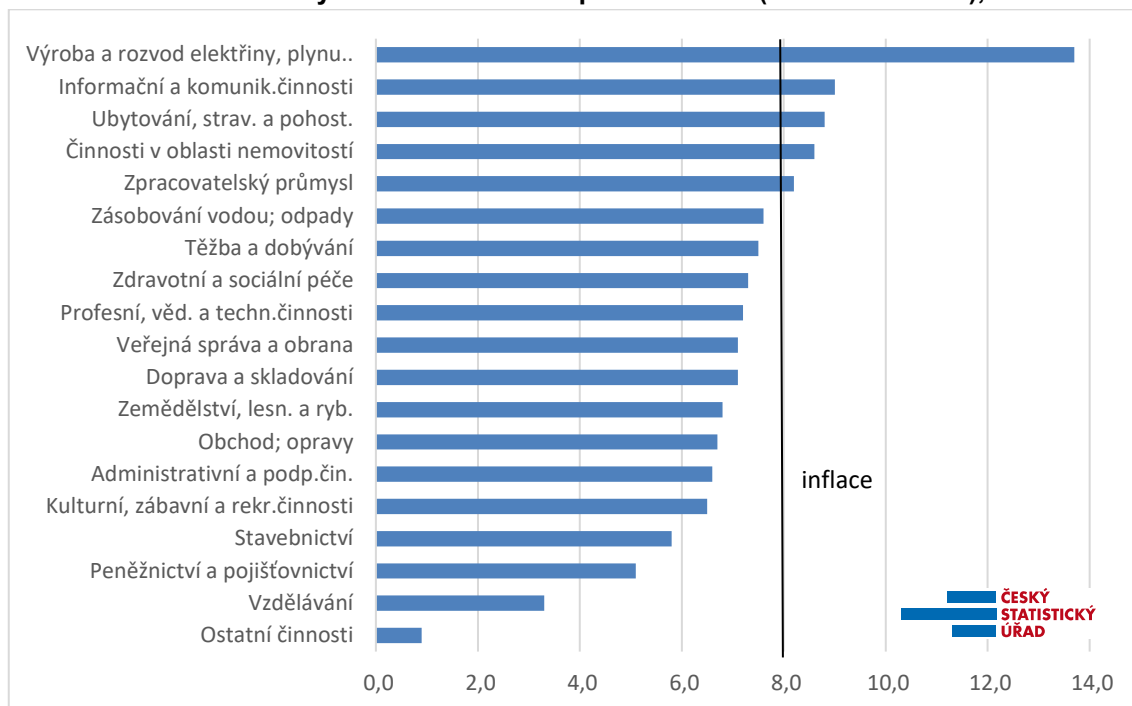
Zbylé sekce se pohybují v intervalu od 5,1 % po 7,6 % nominálních nárůstů, což představuje reálné poklesy od 2,7 % do 0,4 %.

Nejvyšší průměrnou mzdu najdeme ve 3. čtvrtletí 2023 v informačních a komunikačních činnostech, kde se průměrná mzda dostala na 77 275 Kč. Až s desetitisícovým odstupem následuje druhé peněžnictví a pojišťovnictví s úrovní 67 240 Kč; tam vzrostly mzdy meziročně jen

ANALÝZA

o 5,1 % v nominálním vyjádření. Třetí příčku pak drží již zmiňovaná výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu s 61 584 Kč.

Graf 1 Meziroční nárůsty nominálních mezd podle odvětví (sekce CZ-NACE), v %

Tradiční bylo pořadí z opačné strany. V ubytování, stravování a pohostinství sice vzrostla průměrná mzda o 8,8 %, ale stále zůstala na nejnižší úrovni (26 216 Kč) ze všech odvětví. Druhá nejnižší průměrná mzda byla v administrativních a podpůrných činnostech, kde vzrostla o 6,6 % na hodnotu 30 379 Kč, a na třetím místě byly již zmíněné ostatní činnosti s průměrnou mzdou 32 217 Kč.

V obchodě (velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel) vzrostla průměrná mzda o 6,7 % na 39 961 Kč. Ve zpracovatelském průmyslu poskočila průměrná mzda o 8,2 % na 41 339 Kč, přičemž v oddíle výroba motorových vozidel se zvýšila o 11,1 % na 48 121 Kč. Ve stavebnictví vzrostla mzda o 5,8 % na 37 458 Kč. V profesních, vědeckých a technických činnostech se mzdy zvýšily o 7,2 % na 51 571 Kč. Ve zdravotní a sociální péči, kde pracuje zhruba každý dvanáctý zaměstnanec, vzrostla průměrná mzda o 7,3 % na 47 309 Kč.

Z hlediska statistiky pracovní doby bylo 3. čtvrtletí 2023 charakteristické mírně nižším počtem placených hodin, zejména přesčasů, ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku.

Regionální vývoj

Z pohledu počtu zaměstnanců došlo ve 3. čtvrtletí 2023 ve většině krajů k meziročnímu poklesu. Ten nejvýraznější o 1,2 % byl v Pardubickém kraji a o 1,1 % pak ve Zlínském. Na Vysočině a v Olomouckém kraji se počet zaměstnanců snížil shodně o 0,7 %. V Ústeckém kraji došlo k poklesu o 0,6 %, v Karlovarském, Moravskoslezském a Libereckém shodně o 0,5 %, a v Jihočeském o 0,4 %. O celkové zvýšení počtu zaměstnanců se zásadně postaral nárůst

ANALÝZA

v Praze (o 3,2 %), menší zvýšení zaznamenaly i kraje Plzeňský (0,9 %) a Jihomoravský (0,1 %), a v Královéhradeckém a Středočeském počty stagnovaly.

U vývoje průměrných mezd je krajský rozptyl podstatně menší než v třídění podle odvětví. Nominálně mzdy rostly v rozmezí od 5,9 % do 8,0 %. Platí tak, že reálná kupní síla mzdy se v žádném kraji meziročně nezvýšila. Hlavní město opět zaznamenalo nejnižší nominální růst (a tedy i nejvyšší propad reálné mzdy), o 5,9 %, následováno Karlovarským krajem (6,6 %). Ústecký kraj měl aktuálně nominální nárůst nejvyšší (8,0 %), na druhém místě byl pak Středočeský (7,9 %) a na třetím byly společně kraje Olomoucký a Plzeňský (7,7 %).

Podle absolutní úrovně výdělků nicméně zůstala Praha stále nejbohatším regionem, průměrná mzda tu byla 51 925 Kč. Na druhém místě se držel Středočeský kraj s 42 990 Kč, na třetím byl Jihomoravský (41 812 Kč) a čtyřicetitisícovou hranici překonal ještě Plzeňský kraj (41 220 Kč). Naopak Karlovarský kraj zůstal nadále regionem s nejnižší mzdovou úrovní (37 164 Kč). V Moravskoslezském kraji, což je po Praze, Jihomoravském a Středočeském kraji region s nejvyšším počtem zaměstnanců (413,6 tis.), dosáhla průměrná mzda hodnoty 38 957 Kč.

Mediány a decilové rozpětí mezd, třídění podle pohlaví

Rychlá informace za 3. čtvrtletí 2023 obsahuje také údaj o mzdovém mediánu, který je vypočtený z matematického modelu distribuce a ukazuje mzdu prostředního zaměstnance, tedy běžnou mzdovou úroveň; zároveň byly vypočteny také krajní decily. V 3. čtvrtletí 2023 se mzdový medián dostal na 37 492 Kč, to je o 2 472 Kč (o 7,1 %) více než ve stejném období předchozího roku.

Mzdová distribuce se ve srovnání s loňským rokem rozšířila, desetina zaměstnanců s nejnižšími mzdami pobírala hrubou mzdu pod hranicí 19 835 Kč (dolní decil meziročně vzrostl o 6,0 %), opačná desetina měla naopak mzdy nad hranicí 66 998 Kč (horní decil se zvýšil o 7,4 %). Decilový poměr se meziročně zvýšil o 0,04 bodu na 3,38.

Prostřední mzdy mužů byly vyšší než u žen, v 3. čtvrtletí 2023 byla mediánová mzda žen 34 705 Kč (meziročně vzrostla o 7,2 %), zatímco u mužů 40 153 Kč (vzrostla o 6,9 %). Mezera v prostředních výdělcích podle pohlaví se tak meziročně mírně snížila o 0,2 p. b. na 13,6 %.

Zároveň byly mzdy mužů rozprostřené v podstatně větší šíři, zejména oblast vysokých výdělků je výrazněji vyšší než u žen: ženy měly horní decil 58 483 Kč a muži 74 623 Kč, čímž byla mezera u vysokých výdělků 21,6 % a meziročně narostla o 0,7 procentního bodu. U nízkých výdělků byl naopak rozdíl slabší a meziročně nižší o 1,3 p. b.: ženy měly dolní decil 19 235 Kč, muži pak 20 452 Kč, což představuje mezeru 5,9 %.

Zpracoval: Dalibor Holý

Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí ČSÚ

Tel.: +420 274 052 694

E-mail: dalibor.holy@czso.cz